

Отвъд въглищата

Устойчиви алтернативи за бъдещето на въгледобивните региони в Испания

ФОКУС: АЛТЕРНАТИВНО РАЗВИТИЕ НА ВЪГЛЕДОБИВНИЯ РЕГИОН ТЕРУЕЛ, ИСПАНИЯ

РЕЗЮМЕ

НОЕМВРИ 2016 г.

Съдържание

Въведение	3
Въглищата и околната среда	3
Казус: Регионът Андора-Сиера де Акрос в Теруел	4
Относно доклада	4
Раздел I. Въгледобивът в Испания и международните примери за справедлив преход отвъд въглищата	5
Въглищата в Испания	5
Въгледобивната индустрия в региона Андора-Сиера де Акрос в Теруел	6
Как ТЕЦ-ът на Enel-Endesa в Андора влияе на местния въгледобив	7
Как реструктурирането на въгледобива ще засегне региона Андора-Сиера де Акрос	8
Испанската еволюция в употребата на въглища	8
Общи аспекти на въгледобивните региони	8
Към справедлив и екологично-устойчив преход в испанските въгледобивни региони	9
Раздел II. Процесът на преход във въгледобивния регион Теруел	15
Регионален преход от въглищния към нови икономически пазари	15
Постепенното премахване на зависимостта от въглищната икономика	16
Регионалната социално-икономическа ситуация днес	17
Предложения за разнообразяване на икономическата дейност	18
Големи инвестиции и инициативи за малкия бизнес	18
Високият потенциал на Андора в развиващи се сектори	18
Насоки за завършване на прехода към разнообразна икономика без въглища	19
Взетите поуки по време на прехода във въгледобивния регион на Андора	20
Нуждата за планиране на прехода към икономика без въглища	21
Исканията на „Грийнпийс“	22

Въведение

Въглищата и околната среда

Горенето и съхранението на въглища, депата за пепел и въглищните мини са заплаха за околната среда и за основните ни нужди като чиста питейна вода, чист въздух и безопасен климат.

Горенето на въглища, което се използва предимно за отопление и електричество, е основният източник на емисии въглероден диоксид (CO₂) и други замърсяващи субстанции. Добивът на въглища е също източник на метан - парников газ, много по-мощен от въглеродния диоксид.

Човешката дейност и начин на живот, жаждата ни за въглища, нефт и газ, топенето на арктическите ледове, унищожението на гори и океани, и не на последно място лошото ни отношение към планетата са водещите причини за нарастващите екстремни температури. Последният доклад на Междуправителствената експертна група за изменението на климата (IPCC) отбелязва, че полярните ледове се топят много по-бързо от очакваното, нивото на морското равнище и киселинността на океана отбелязват рекордни темпове на покачване, а горещите вълни и екстремните метеорологични събития се увеличават. Международният панел заключава, че всички тези последствия ще се влошат с увеличаването на емисиите на парникови газове.

Няколко изследвания обличат в цифри финансовия ефект от климатичните промени¹ и здравословните проблеми, породени от замърсен въздух. Според скорошно изследване на Световната банка, замърсяването на въздуха е струвало на световната икономика 225 млрд. долара през 2013 г. и е четвъртата водеща причина за преждевременна смърт в света².

Нужни са спешни мерки на всеки фронт, за да се ускори преходът към интелигентна, ефикасна енергийна система, основана на 100% възобновяема енергия, за да се предотврати покачването на световната температура над 1.5 С, и за да се намалят здравословните негативни ефекти. Всички държавни агенции, бизнеси и социални организации трябва да се ангажират и съобразят с Парижкото споразумение и европейското законодателство.

Въпреки всичко, между 2014 и 2015 г., в Испания се повишава употребата на технологии, зависещи от изкопаеми горива, и това довежда до увеличение с 15,1% на емисиите CO₂ от производството на електричество³.

Докато през 2015 г. в световен мащаб търсенето на въглища спада с 1,8% в сравнение с предишната година, в Испания търсенето се покачва с 23,9% за същия период. **Испания тогава е държавата с най-голямото увеличение на потреблението⁴**, което води до увеличаването на общите емисии с над 4% в сравнение с предишната година.

Отново данните показват спешната нужда на Испания да въведе политика на изоставяне на въглищата, както правят други държави като Португалия, Австрия, Великобритания и Финландия, както и да осигури постепенно и справедливо преминаване към устойчива заетост.

Държавни споразумения, които подпомагат употребата на въглища и дават субсидии (в размер на милиарди евро) на големи електрически компании да горят изкопаеми горива, не взимат предвид международните климатични споразумения и европейското законодателство относно държавната помощ. Напротив, те пренебрегват нашето здраве и са пречка по пътя към по-екологична и социална държава.

Казус: Регионът Андора-Сиера де Акрос в Теруел

Базирайки се на допускането, че пътят към устойчиви алтернативи е не само възможен, но и нужен, настоящият документ претендира да покаже финансовата, екологичната и социалната реалност, с която се сблъскват испанските въгледобивни региони – области, които са били ключови за развитието на Испания, но чиито златни години вече са в миналото.

Това изследване се фокусира върху въгледобивния регион Андора-Сиера де Акрос, определен от териториалното разделение на автономната област Арагон. Регионът Андора е съставен от 9 общини: Алакон, Алоза, Андора, Ариньо, Кривилен, Ехулве, Естеркуел, Гаргайо и Олиете;. Той е създаден със Закон 11/2002 за създаване на региона Андора Сиера де Акрос.

Имайки предвид колко проблемна може да бъде смяната на икономическия модел на региона Андора-Сиера де Акрос, тук са посочени няколко силни страни и особености, които биха направили прехода възможен. Взети са предвид и социалните права, извоювани от минния сектор. За да се промени енергийният модел и да се създадат алтернативни устойчиви работни места, е нужно посочените по-горе области да участват и да се вземат предвид.

Няма много успешни примери, в които въгледобивният сектор е успял да се реструктурира със средствата от фондовете за минна дейност. Понастоящем секторът няма план за закриване, който да е справедлив и всеобхващащ, което води до страх, разочарование и възмущение, така че единственото предложено решение е минната дейност да бъде продължена.

Откритите и подземните мини в региона Андора-Сиера де Акрос са собственост на Compañía General Minera de Teruel, S.A. и SAMCA. Втората се очаква да затвори през 2016 г. поради липса на въглища и рентабилност. Съществуващата електроенергична

центра (ТЕЦ) е собственост на Endesa-Enel и е получавала субсидии по силата на кралска заповед 134/2010, докато е била в сила; краят на субсидиите означава, че компанията вероятно ще има сериозни проблеми да оперира след 2020 г. Топлоелектрическата централа в Андора е сериозен източник на замърсяване на въздуха. През 2015 г. емисиите **CO₂ достигат до над 4,5 тона⁵**. Замърсяването на въздуха от въглища не зачита националните граници и вреди здравето ни и това на хората в съседните държави. ТЕЦ-ът в Андора е сред **10-те европейски ТЕЦ-а с високи емисии на серен диоксид**, свързан е с 400 случая на преждевременна смърт, 260 случая на хроничен бронхит, 360 хоспитализации, загубата на 150 370 работни дни, 11 970 астматични пристъпа при деца и 1,1 млрд. евро разходи за здравеопазване⁶ (за емисиите през 2013 г.).

Много от концепциите, изложени в този доклад, могат да бъдат използвани за други въгледобивни региони и да послужат като ръководство и вдъхновение при организиране на процеса, нужен, за да се подсигури прехода към по-справедлива и устойчива заетост. Независимо от това, реалността и контекстът на всеки въгледобивен регион са различни и трябва да се разглеждат индивидуално.

Относно доклада

Текущият доклад има два ясно разграничени раздела, всеки от които се позовава на доклади на два различни експертни екипа, наети за целта от „Грийнпийс“. Причината за това е желанието да се видят две различни гледни точки на различни опитни експерти в областта, при анализ относно осъществимостта на устойчиви алтернативи за бъдеще без въглища във въгледобивния регион Андора. Съюзът за работа, околна среда и здравеопазване (ISTAS), самоуправляващ се профсъюз, подкрепян от Испанската конфедерация на профсъюзите Comisiones Obreras (CCOO), изследва проблема от историческа гледна точка. Те

разглеждат въгледобивната ситуация в Испания и Теруел, правната рамка и характеристиките, които въгледобивните региони споделят. Освен това събират международни примери за справедливи и устойчиви преходи във въгледобивни региони и правят изводи от тези примери⁷.

Abay Analistas специално анализират възможните устойчиви алтернативи за въгледобивния регион в Теруел. Те разглеждат настоящия преход в региона и анализират социално-икономическите фактори, за да предложат възможности за разнообразяване на икономическата дейност⁸.

РАЗДЕЛ I. ВЪГЛЕДОБИВЪТ В ИСПАНИЯ И МЕЖДУНАРОДНИТЕ ПРИМЕРИ ЗА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД ОТВЪД ВЪГЛИЩАТА

Въглищата в Испания

Испания все още добива въглища. Въпреки големите усилия на скорошните Планове за въглищата, с които да се насърчават алтернативни варианти във въгледобивните региони, области в Арагон, Кастиля Ла Манча, Кастиля и Леон и Княжество Астурия зависят икономически от минната дейност, но в същото време в тези области въгледобивът трябва да се финансира с публични средства.

Текущият въглищен план Plan de Cierre de la minería del carbón 2011-2018 отбелязва, че въглищните мини, които искат да получават субсидии, трябва да представят проект за финалното им спиране и затваряне, което може да бъде направено не по-късно от края на 2018 г. Ако не го направят, компаниите трябва да върнат обратно получените субсидии.

Въгледобивният сектор е преминал през няколко реструктуриращи програми от 70-те години насам. Конкуренцията на международния пазар се оказва проблемна за испанските и европейските въглища,

като испанският сектор конкретно изисква държавна помощ чрез различни канали за подкрепа.

През последните десетилетия, плановете за реструктуриране довеждат до значителен спад в заетостта. Секторът преминава от 100 000 работници през 50-те до 45 000 в края на 80-те и 3 407 през 2012 г. През 2014 г. броят на хората, платили осигуровките си по специална схема за миньори, е 5029, което включва хората, които в момента работят по схема за ранно пенсиониране.

Програмите за подпомагане в този сектор са се подобрили значително. Финансовата помощ, предоставяна от първите програми, е била предназначена за преодоляване на разликата между нерентабилните местни въглища и много по-евтините вносни въглища. **През 1987 г. електрическите компании се намесват. Обещани са им гарантирани плащания в замяна на купуване единствено на местни въглища; този тип субсидия съществува до 2014 г.**

Чак през 1990 г., по искане на Европейския съюз, програмите за подпомагане са насочени към намаляване на компенсациите за въгледобивния сектор и изграждане на план, за да се осигури конкурентоспособността му. Това означава подобряване на продуктивността и намаляване на разходите за работна ръка. В замяна на субсидиите, минните компании трябва да намалят продукцията си с поне 40%.

Планът за периода 1994-1997 за модернизация, рационализация, реструктуриране и намаляване на дейността на испанския въгледобивен сектор се осъществява чрез Решение 3632/93/CECA от 28 декември 1993 г., с което се признава нуждата да се ограничи въгледобивната индустрия, както и нуждата да не се пренебрегва социалната ситуация във въгледобивните региони. Като резултат от това решение, Планът създава редица помощни средства, за да се реструктурират финансово въгледобивните региони и да се насърчават не-въглищните бизнеси и индустрии, които да поемат закритите работни места в сектора. Следващият план, Plan de la Minería del

Carbón 1998-2005, въвежда значително намаляване на персонала във въгледобива, намалявайки броя на работниците от 45 112 до 8 219 до 2005 г., когато Планът е изпълнен.

Следващият план, Plan de reserva estratégica de carbón за периода 2006-2012, е приет съгласно решението на Европейската комисия за държавна помощ, за да се улесни затварянето на неконкурентоспособни въглищни мини. Според решението, държавните субсидии за въгледобивния сектор трябва да се прекратят до 2010 г. Но поради искане на испанското правителство и профсъюзите, субсидиите са удължени до 2018 г. В съответствие с предходния план, целта е секторът да се организира, като се вземат предвид социалните и регионални аспекти, като се поддържа определено количество местно производство на въглища като стратегически резерв. Специално внимание са дава на насърчаването на заетостта в не-въглищните сектори чрез подкрепата на алтернативните бизнес проекти. Работният персонал е намален с 3785 души и в края на 2011 г. въгледобивният сектор разполага с 4 434 работни места.

Активният в момента план е Plan de Cierre (План за закриване). Както е уведомена Европейската комисия, този план официално обхваща периода между 2013 и 2021 г., включвайки актуална информация за помощите (както за закриване, така и за извънредни разходи), дадени от испанските власти през 2011 и 2012 г.⁹

Общо помощите са на стойност над 2,1 млрд. евро за производствени загуби и извънредни разходи, свързани с Plan de Cierre за периода 2011-2021.

Според съобщение на Европейската комисия за Plan de Cierre, считано от май 2016 г. следните компании са включени в Плана: Bierzo Alto, S.L. (преди 2014 г.), Carbones Arlanza, S.L., Carbones San Isidro y María, S.L., Carbonar S.A., Carbones del Puerto, S.A., Cía Gral Minera de Teruel, S.A., Cía Astur Leonesa S.A. (преди 2014 г.), Encasur, S.A., Endesa Generación, S.A., Hijos de Baldomero García, S.A., La Carbonífera del Ebro, S.A., S.A. Hullera Vasco Leonesa, S.A. Minera Catalano Aragonesa, Unión Minera del Norte S.A., и Hullera del Norte, S.A.¹⁰

Испанските власти са задължени да възстановят парите от държавните субсидии, дадени на производствени единици по време на периода, обхванат от Plan de Cierre, които не са затворени до установената дата в Plan de Cierre (31 декември 2018 г.) Това също се отнася за дадените помощи през 2011 г. или 2012 г. Също така, испанските власти не могат да дават субсидии за поемане на разходи, произтичащи от нарушаване на екологични норми от страна на минните компании.

По-рано Министерството на енергетиката, заедно с въгледобивните профсъюзи и бизнес организации, приемат Рамка за действие 2013-2018 г. **Но за да бъде валиден документът, той трябва да бъде разгледан от Европейската комисия.** След разглеждането, Комисията уведомява испанските власти през май 2016 г., че помощите за въгледобив, дадени в периода 2011-2015 г., се смятат за неправомерни, тъй като те са осъществени преди Комисията да вземе решение по този въпрос. Въпреки това, Комисията счита, че дадените помощи, предоставени по плана Plan de Cierre са в съответствие с Европейската политика относно помощ за закриване на неконкурентоспособни въглищни мини, и поради това Европейската комисия решава да не повдига възражения срещу взетите мерки.

Според Plan de Cierre, въглищните мини трябва да предадат проект за окончателно спиране и закриване на мините като едно от изискванията за получаване на субсидии.

Въгледобивната индустрия в региона Андора-Сиера де Акрос в Теруел

В региона Андора-Сиера де Акрос, въгледобивът (на лигнитни въглища) е дейността, която допринася най-много за брунтата добавена стойност в промишления сектор. Процесът на реструктуриране на въгледобивната индустрия в световен мащаб, започнал през 60-те години, е особено интензивен в региона Андора (Теруел) през 90-те.

В региона Андора-Сиера де Акрос има две минни компании с три активни минни дейности, две от типа „открит добив“ и една – подземен.

Днес, подземния способ за добив е почти изчезнал, с изключение на мината Санта Мария в Ариньо, която е собственост на SAMCA (компанията обяви закриването ѝ до края на 2016 г. В момента на обявлението, в мината работят 200 работници). Повечето добив се извършва в открити рудници, а продуктивността на работник е почти десет пъти по-голяма в сравнение с подземния добив.

SAMCA (S.A. Minera Catalano-Aragonesa) оперира в Ариньо и е основният производител на въглища в региона. Последвана от Compañía General Minera de Teruel, която оперира в Естеркуел. Добитите въглища се транспортират до ТЕЦ-а на ENDESA в област Андора.

В момента в сектора в региона Андора-Сиера де Акрос работят около 440 души, което включва както работещите в мините, така и в свързаните дейности.

Как ТЕЦ-ът на Enel-Endesa в Андора влияе на местния въгледобив

Минната дейност в Андора е свързана с андорската ТЕЦ, собственост на Enel-Endesa. Добитите въглища се транспортират и използват от ТЕЦ-а. Ако въглищата трябваше да се транспортират до друга централа, разходите за транспорт щяха да направят добива икономически нерентабилен. Следователно, затварянето на ТЕЦ-а ще означава затваряне на мините в Теруел и обратното. Това ще има изключително негативни социално-икономически последици. В ТЕЦ-а, собственост на Endesa, работят около 136 души, преки служители на Endesa, и около 100 души допълнителен персонал, наети за поддръжка, транспорт и други дейности.

Няма гаранции, че централата ще е активна след 2020 г. Според Директивата за индустриалните емисии на ЕС от 2010 г., за да продължи да оперира, топлоелектрическата централа в Андора (Теруел) трябва да въведе технологии за намаляване на емисиите серни и азотни оксиди (SO_x и NO_x) преди 30 юни 2020 г.

Досега Enel-Endesa не са разкрили дали ще инвестират изчислените 230 млн. евро в екологични

подобрения, нужни, за да се приведе централата към европейската политика за замърсяващите емисии. Ако инвестицията не се направи, компанията ще загуби разрешението си да оперира.

Решението трябва да бъде направено в ситуация на сложен енергиен сценарий. На лице са сериозни предизвикателства като свръхкапацитета на испанската енергийна система, нуждата централите на възобновяема енергия значително да подобрят рентабилността си и фактът, че фирмите, предоставящи електричество, ще получават по-малко доходи за произведеното електричество. Освен това **Споразумението за климата от Париж ясно посочва необходимостта всички икономически сектори драстично да намалят парниковите газове, включително секторът за производство на енергия.**

Нещо повече, през юни 2016 г., Арагонското правителство прие закон, с който да „насърчи производството на електричество чрез вятърна енергия в Арагон“ като начин да насърчи инвестициите във вятърната енергия до около 2 млрд. евро. Този закон слага край на повече от петгодишен застои в регионалните инвестиции за вятърна енергия. Автономната администрация ще обработи проектите, предложени от компании за развитие на електроенергията с достъп и връзка до енергийната мрежа.

Фактът, че през август 2016 г. Endesa купи възобновяеми активи от Enel Green Power в Испания за 1,2 милиарда евро е ключов момент, тъй като означава, че Endesa е по-заинтересувана в инвестирането във вятърна енергия, отколкото модернизиранието на въглищната топлоелектрическа централа.

Заслужава да се спомене и разнообразяването на бизнеса, което SAMCA¹¹ претърпява от 1967 г., когато започва като минна компания. Организацията разнообразява икономическата си дейност в няколко сектора, включително възобновяемата енергия.

Как реструктуриране на въгледобива ще засегне региона Андора-Сиера де Акрос

През март 2011 г. Индуриалната федерация на ССОО в Астурия отбелязва, че използването на средства от минните фондове не е прозрачно, разпределението не е било бързо, тъй като е имало много забавяния, малките и средни бизнеси не са имали достъп, резултатите не са проследени и местните политически интереси са доминирали за сметка на централно организиран план.

Като цяло, за въгледобивните региони е сложно и скъпо да спрат да зависят от въглищата. Хаотичната енергийна политика на последните испански правителства не е направила много, за да изясни бъдещето им. През 2010 г. е взето решението да се удължи финансирането на въгледобива, и въпреки че това дава облекчение на въгледобивните региони, решението просто отлага неизбежното икономическо реструктуриране на местните икономики.

Въпреки това, регионът Теруел усвоява добре своите MINER субсидии (испанската държавна помощ за въглищния сектор), особено в сравнение с други райони, където финансирането не е използвано правилно.

Въпреки, че е изключително трудно да се даде оценка на количеството похарчени средства, броят работни места, създадени от финансирането, и различните планове за помощ на реструктурирането на въгледобивните региони, средствата от минните фондове са генерирани икономическа активност и нови работни места във въгледобивните региони.

Ясно е и че финансирането не е напълно оптимизирано, особено в първоначалните етапи, когато е било използвано предимно за строежа на непродуктивни сгради или инфраструктура, вместо да се насърчава бизнеса и икономическата активност, за да се генерира стабилна заетост. Икономическата криза и забавянето на въвеждането на възобновяема енергия и свързаните с нея индустрии също допринасят за провала на помощните програми.

Испанската еволюция в употребата на въглища

Според последните публикувани данни през 2015 г., докато в световен мащаб средната консумация на въглища се е увеличила с 1,9%, то испанската консумация се е увеличила с 23,9%, най-голямото увеличение в света. Добитите въглища от испанските минни компании през 2015 г. са използвани за производството на 18,1 TWh електричество през 2015 г., което задоволява около 7% от общото потребление в страната. За същия период производството на електроенергия от възобновяеми източници намалява с 4%, докато по света се увеличава със средно 15,2%, в същото време употребата на газ се увеличава с 16%. Като резултат, електрическият сектор увеличава емисиите с 6,8% през 2015 г., много над увеличението от 1,3% в ЕС за същия период.

През 2014 и 2015 г. горенето на въглища допринася за около 70% от парниковите емисии от производство на електричество. За сравнение, исторически въгледобивни държави като Китай и САЩ намаляват както продукцията, така и потреблението си на въглища. В Китай се наблюдава спад от 1,5%, а в САЩ – 12,7%. Увеличението на консумацията на въглища в Испания не е от местен източник, тъй като испанското производство спада с 24,5% за този период. Тази намаляваща тенденция произтича от Plan de Cierre, одобрен от Европейската комисия.

През 2014 г., над 80% от консумираните въглища за електроенергия в Испания са внесени.

Общи аспекти на въгледобивните региони

Въгледобивните региони имат редица особености, които затрудняват значително икономическата диверсификация. Въпреки че всеки регион има своя икономическа, социална, културна и политическа уникалност, често те споделят няколко от следните аспекти:

Първо, минният сектор в много случаи е единствената индустрия в региона. Следователно хората в тези области имат много подобни професии и

професионално обучение, но много малко хора имат опит в по-технологични или иновативни индустрии. Система със само една индустрия не предразполага предприемаческото мислене, което пречи на развитието на всякакъв друг вид дейност. Имайки предвид ограничения брой на алтернативи за работа, наскоро завършилите студенти се местят в други региони, което води до застаряване на населението и обезлюдяване.

В резултат, нивото на безработица се увеличава драстично, когато гореспоменатите програми за намаляване на въгледобива се задействат.

Въгледобивът (и добивните индустрии като цяло) е отрасъл, доминиран от мъже¹². Това, заедно с малкия брой на съществуващи алтернативи във въгледобивните региони, оставя жените с малко възможности за работа.

Въпреки намаляването на средните заплати през последните години, помощите са все още много по-големи в сравнение със средните в региона или индустриалния сектор, като това важи с особена сила за работещите в подземни рудници. Степента на опасност, присъща на този вид работа, отчасти обяснява високите заплати. Изключително рядко е други промишлени сектори да предлагат подобни заплати и заради това работниците в минния сектор рядко се преориентират в други отрасли.

Обикновено въгледобивните региони в близост до централа, която снабдяват, имат ограничена транспортна инфраструктура, заради ниската необходимост от комуникация с външния свят.

Минните региони обикновено имат увредена околна среда, заради язовири и стари обекти, които не се рекултивират.

Въгледобивните региони (и като цяло региони или зони, където голям процент от техния БВП и заетост произлизат от един сектор) се характеризират с нежелание на населението сериозно да обмисли алтернативен начин на живот, тъй като те смятат, че тяхната идентичност е някак свързана с миньорството¹³. Следователно, повечето случаи на успешни преходи в други страни са се случили, когато

минната дейност е приключила и всички варианти за поддържане на сектора (обикновено държавни субсидии) са изчерпани.

Допълнителен аспект на минните региони е колко подкрепящо е обществото, вероятно окуражено от индустриалното минало, което е оставило следа в населението, икономиката или земята. В някои случаи, индустриалното минало е било решаващо в други страни за привличане на чуждестранни или национални инвестиции за развитието на алтернативни индустрии.

Към справедлив и екологично-устойчив преход в испанските въгледобивни региони

Един от основните изводи, изведени от преговорите, проведени по време на Международната трудова конференция (2013 г.)¹⁴ между световни бизнес асоциации, синдикати и правителства, е нуждата преходът към по-устойчиво производство и консумация да се основе върху критериите за социална справедливост.

Две години по-късно през ноември 2015 г., тристранният Управителен орган на Международната трудова организация (ILO) единодушно приема насоките за политиката относно справедливия преход към екологични и устойчиви икономики и общества¹⁵. Тази рамка за политиката на прехода е особено важна за въгледобивните региони.

194-те държави от Рамковата конвенция на ООН за изменението на климата също се съгласяват да включат справедливите преходни политики в климатичните мерки, за да направят средствата за производство и потребление по-устойчиви. През декември 2015 г., 21-вата Конференция на страните реши, че при прилагането на Парижкото споразумение трябва да се вземе предвид как климатичните политики ще повлияят на справедливия преход в пазара на труда¹⁶.

В заключение, за минните региони е скъпо и сложно да спрат да зависят от въглищата. Има няколко интересни случая в Испания, но в глобален мащаб приложението на плановете за реструктуриране

Таблица 1: Международни примери за преходи във въгледобивни региони.

Източник: изготвено от авторите

Местоположение	Начална година	Взети мерки	Резултати	Ключов фактор	Местоположение	Начална година	Взети мерки	Резултати	Ключов фактор
Великобритания	1970 г.	Без предварителна стратегия за прехода.	Социални конфликти, безработица и обезлюдяване.	Липса на диалог с работниците и синдикатите.	Тула (Русия) ²⁰	2006 г.	Пречиствателна станция за градски отпадъци.	70 работни места; Използване на нови технологии; Подобрена инфраструктура.	
Лос ан Гоел (Франция) ¹⁷	Мините са затворени през 80-те. Преходът започва в края на 90-те.	Създаден е Център за ресурси за устойчиво развитие; Създаден е Център за еко бизнес; Подобряване на жилищната енергийна система; Градският съвет въвежда политика на „зелени обществени поръчки“ и генериране на соларна енергия; Обучителен център.	350 нови работни места; По-ниска безработица в региона; Стартирани нови бизнеси в региона; Броят на асоциации се удвоява от 60 на 120; Финансиране от ЕС и френското правителство.	Анализ на ситуацията и от там развитие на колективна стратегия за преобразуването на региона в екологично устойчив; Колективно вземане на решения; Насърчаване на изследванията в развитието.	Гелзенкирхен (Рурски въгледобивен регион, Германия) ²¹	Мината е затворена през 2008 г.; През 1996 г. започват първите алтернативни дейности.	През 1996 г. е създаден научен парк, специализиран в разработването на нови технологии свързани със соларната енергия, зелени горива и технологии за енергийна ефективност; През 2014 г. центърът е преименуван на Климатичен съюз (Climate Alliance) и служи за платформа за информация, разработване на проекти и сътрудничество в областта на възобновяемата енергия, електромобилността, енергийната ефективност за сгради и други средства за смекчаване на климатичните промени.	В Рурския въгледобивен район са построени 8 центъра за висше образование и над 30 изследователски института за транспорт и логистика; Над 26 000 души са наети в 831 компании в логистичния сектор; Преди в този регион няма нито един университет, а сега приема над 220 000 студенти в различни университети и технически центрове.	Създаване на ясни планове и проекти, които въвеждат мерки, задоволяващи различни нужди на региона; Институционална подкрепа за тези бизнеси, които целят регионалния „зелен“ преход; Диалог с работниците и синдикатите; Регионално и държавно финансиране.
Онтарио (Канада) ¹⁸	Кампанията за затваряне на ТЕЦ-овете започва през 1997 г. (през 2014 г. е взето решението да се прекрати използването на въглища)	Решението да се затворят всички ТЕЦ-ове, използващи въглища, засяга 1 400 работници в 5 различни ТЕЦ-а; Затворените ТЕЦ-ове са генерирани 25% от електричеството в провинцията; Управляващата компания провежда диалог с работниците и синдикатите в ТЕЦ-овете; На работниците, които са пожелали да бъдат преместени в друга ТЕЦ на компанията, им е предложена алтернативна позиция; План за ранно пенсиониране; Програма за обучение на работниците.	От 2007 г. насам емисиите на парникови газове намаляват със 17%; През 2009 г., е приет Закон за зелената енергия и зелената икономика, сред чийто клаузи се заменя произвежданата електрическа енергия от въглища с възобновяема такава; Въглищата са заменени главно с газ, въпреки, че няколко проекта използват възобновяема енергия (предимно биогаз) за производство на електричество.	Всички политически партии са обединени в решението за закриване и по този начин дават ясен знак на обществото и бизнеса какво ще е енергийното бъдеще на региона; Сътрудничество между различни социални групи, еко организации (Ontario Clean Air Alliance), медицински асоциации (Ontario Medical Association), и политически партии; Тъй като регионалните власти имат юрисдикция над енергийната политика, този орган взема решението да се затворят мините.	Ботроп (Рурски въгледобивен регион, Германия) ²¹	2010 г.	Гражданите приемат да намалят емисиите от CO ₂ на половина до 2020 г.; Домовете на миньорите са модернизирани, използвайки енергийно ефективни критерии; Програма за насърчаване фотоволтаично производство в домовете; Принос от изследователските центрове в местния университет.	Над 70 бизнеса в Рурския регион стартират; „Рурска инициативна група“; Стартирани са над 125 проекта, свързани с енергийната ефективност и употребата на възобновяема енергия; Над 100 ко-генерационни агрегати са инсталирани в бизнеса и домовете.	За да получат идеи за подобрения в града, гражданите са консултирани чрез работилници, информационни справки и допълнителни събития; Иновациите и развитието на нови технологии са сърцето на тази инициатива.
План за развитие на Ас Понтес (Галисия, Испания) след затварянето на мината ¹⁹	Мината е затворена през 2007 г. Рекултивацията протича между 2006 и 2011 г.	Екологично възстановяване на сметицето и дупката, оставена от минната дейност; създадено е изкуствено езеро, което да събира водата от местните реки; Инвестиция на стойност 250 милиона евро.	Използвани са три милиона кубични метра почва, 130,000 кг. семена са посетили, 600,000 дървета са засадени и 60 км черни пътища са създадени; 180 различни животински вида; Създадени са 1200 нови работни места (заедно с бизнес проекти като алтернативи на въгледобивната индустрия).	Подкрепа от компанията, отговаряща за управлението на мината (Endesa), от местните и регионалните власти и диалог с работниците и синдикатите.	Корнуолски въгледобивен регион (окръг Корнуол) (Уелс, Великобритания) ²²	Миньорската дейност започва да намалява през средата на 80-те години; Миньорската дейност е прекратена през 1998 г.	През 2006 г. новият борд на директорите на наследения обект провеждат обществено допитване за използването на своите 197 100 дка земя; В резултат на допитването е взето решение да се насърчава историческото миньорско наследство и това да се използва за развитието на туризма; Работи се за възстановяване и поддържане на мините, складовете за техника, тунелите и хидравличните енергийни системи.	Обявен за обект на световното историческо наследство през 2006 г.; Отворени са 11 центъра за интерпретации, подсилени са съществуващите минни атракции и са създадени нови начини за използване на минните съоръжения; Стотици туристически бизнеси са свързани с местността и 25 000 души са станали свидетели на иновативната й културна програма; Правителството насърчава развитието на зелени технологии.	Идеите на жителите са интегрирани в петгодишен план; Защитата на региона е основната стратегия на плана; Геоложкото богатство на окръга Корнуол има вече образователна стойност; Партньорство между обществени и частни субекти.

в минните зони среща повече негативи, отколкото позитиви. Хаотичната енергийна политика на последните испански правителства не прави много, за да изясни бъдещето на въгледобивните региони. През 2010 г. за облекчение на минните региони, е взето решение за продължаване на субсидиите за въгледобива, но в действителност това само отлага неизбежното икономическо реструктуриране на местните икономики.

Не е лесна задача. Обикновено въгледобивните региони не са разнообразили своята икономика. Значителна част от техния икономически и социален живот се върти около добиването и употребата на въглища, има малко пространство за развитие на алтернативни сектори, допълнително към това идентичността на региона е свързвана с миньорството. За да се промени ситуацията и да се разчита на други икономически сектори да генерират средна и дългосрочна заетост и богатство в региона, регионалната идентичност трябва да еволюира, а това може да се случи само ако всяка от участващите страни се съгласи. Въпреки това, нуждата от нови начини за развитие на регионите не е чужда. През последните десетилетия, в минните региони в много части на Европа и САЩ се налага закриване на бизнеси и загуба на работни места заради няколко фактора: увеличение на производството на възобновяема енергия с по-малък екологичен отпечатък, заедно с намаляващата нужда от човешка сила за извличане на въглища, поради по-ефективните методи на работа.

За да се направи нужният преход, въгледобивните региони трябва да променят всеки аспект, свързан с регионалното развитие – инфраструктура, околна среда, насърчаване на културното наследство, финансово развитие и обучение. Анализ на примерите в минните региони дава идеи как да се направи успешен преход на финансово, социално и екологично ниво (Таблица 1).

Първо, минните общности трябва да признаят края на въглищната ера, както и нуждата от насърчаване на нови икономически сектори, които имат директен

и положителен ефект за живота на общностите. Следователно е нужно да се съгласува план за развитието на региона, план с дългосрочни цели и достатъчно амбициозен, за да смени настоящия курс; той трябва да включва всички - от местните до регионалните власти и да е с подкрепата на националното правителство. За да е успешен, е важно да участват различни регионални организации и да има диалог, а местните власти и синдикати да се споразумеят за една социална, екологична и финансова стратегия за развитие.

Друг ключов елемент за успешния преход е одобрение на целите за по-чиста енергия на национално ниво. В САЩ, Германия и Франция енергийната политика, акцентираща на възобновяемата енергия, изиграва голяма роля – тя предизвиква прехода към изоставяне на въглищата. В някои случаи, промяната става възможна благодарение на лидерството на местните власти (Канада, Северен Рейн-Вестфалия в Германия), те реализират промяна в регулаторната рамка, която води до иновация и развитие на бизнеса в засегнатите региони.

Друга обща черта на страните, които преминават през пост-въглищен преход е насърчаването на секторите, свързани с опазване на околната среда. Китай, САЩ и Германия избират да подкрепят алтернативните сектори като производство на възобновяема енергия, пестене на енергия, електрическата мобилност и управление на отпадъците. Един положителен аспект, изтъкван от хората във въгледобивните региони, е как се подобрява околната среда и как намалява замърсяването, когато се ограничат минните дейности. Преходите помагат на хората да променят възприятието си за въгледобивните региони, сега те се разглеждат като центрове за развитието на технологиите, производители на зелена енергия или центрове за възобновяема енергия. Логично е Испания да създаде план за развитие на централи за възобновяема енергия (вятърна, соларна, биомаса, биогаз, геотермична и т.н.). Само това може да активира производствените

индустрии, свързани с тези технологии. Важно е също да се направи опит тези индустрии да се установят във въгледобивните райони, възползвайки се от предоставената финансова помощ. В противен случай, ако енергийният преход се прекрати, тогава възможностите за заетост в сектора ще се ограничат значително.

Нужно е оптимизиране на обученията за работниците във въгледобива, като се прилагат обучения и програми за интеграция, които не са общи, а специфични за вида икономически дейности, които се реализират в региона. В противен случай новите бизнеси може да не се възползват от професионалните умения на работниците, съкратени от мините или заплатите могат да бъдат значително по-ниски в сравнение с тези в минния сектор. Тези фактори могат само да доведат до недоволство в миньорските общности. Създаването на професионални училища е друг общ аспект между успешните преходи във въгледобивни региони.

Изключително важно е прилагането на програми и политики за достигане на желаните цели. Ключов елемент в регионите, където преходът е успешен, е интегрирането на програми за намаляване на минната продуктивност с вече съществуващи програми и с други цели, не директно свързани с добива на изкопаеми горива. В няколко случая това е свързано с насърчаването на зелени инвестиции (предимно възобновяема енергия, но и също и енергийна ефективност на сгради). Много от изследваните примери насърчават научните изследвания и развитието на нови технологии. Формират се или се заздравяват връзки с университети и технологични центрове, основавайки развитието си на знанието. Като резултат от тези проекти, много нови бизнеси са свързани с използването на тези нови технологии. Научният център за енергийни ресурси и консумация (CIRCE) към университета в Сарагоса може да изиграе важна роля в този смисъл.

Таблица 2. Оценка на развитието на брутната добавена стойност по сектори в региона Андора-Сиера де Акрос. Период 2000-2015 г.

Източник: Статистически институт на Арагон

	2000 г.	2015 г.	Период 2000-2015 г.
Брутна добавена стойност (евро в хиляди)			
Добивни, енергийни и водни индустрии	217,260	134,741	-38.0%
Други сектори	62,962	150,351	138.8%
Селско стопанство	5,267	5,415	2.8%
Производствена промишленост	7,792	30,624	293.0%
Строителство	14,143	17,248	22.0%
Услуги	35,760	97,064	171.4%
Общо - регионална икономика	280,222	285,092	1.7%
Брутна добавена стойност (%)			
Добивни и енергийни индустрии (% от общия сбор)	77.5%	47.3%	-30.3
Други сектори	22.5%	52.7%	30.3
Селско стопанство	1.9%	1.9%	0.0
Производствена промишленост	2.8%	10.7%	8.0
Строителство	5.0%	6.0%	1.0
Услуги	12.8%	34.0%	21.3
Общо – регионална икономика	100,0%	100,0%	

Таблица 3. Развитие на заетостта по сектори в региона Андора-Сиера де Акрос. Период 2000-2015 г.

Източник: Статистически институт на Арагон

	2000 г.	2015 г.	Период 2000-2015 г.
Заетост (в числа)			
Добивни, енергийни и водни индустрии	830	540	-290
Други сектори	2,649	2,474	-175
Селско стопанство	368	176	-192
Производствена промишленост	283	434	151
Строителство	664	268	-396
Услуги	1,334	1,596	262
Общо – регионална икономика	3,479	3,014	-465
Заетост (%)			
Добивни и енергийни индустрии (% от общия сбор)	23.9%	17.9%	-5.9
Други сектори	76.1%	82.1%	5.9
Селско стопанство	10.6%	5.8%	-4.7
Производствена промишленост	8.1%	14.4%	6.3
Строителство	19.1%	8.9%	-10.2
Услуги	38.3%	53.0%	14.6
Общо – регионална икономика	100.0%	100.0%	

Графика 1. Разпределение на населението по образователно ниво. 2011 г. Въгледобивни региони Андора и Арагон. Процент от общия сбор.

Източник: Национален статистически институт. Преброяване на населението 2001 и 2011.

В заключение, за да се осигури справедливият и успешен преход на въгледобивните региони към по-устойчив начин на производство и консумация, е важно да се осигурят набор от изисквания, които да насърчат по-ефикасно, ефективно и добро използване на средствата (обществени или частни) за всички, които участват. Някои от тези елементи са: местна подкрепа за начин на живот без въглища, участие на всички и диалог за формулиране на предложения за бъдещото бизнес и социално развитие на региона; местна, регионална и национална подкрепа от властите чрез нови енергийни политики, които позволяват по-чисти методи за производство и програми за бизнес развитие. Важно е да се създадат обучителни програми за технологии и иновации, за да се преодолее изоставането в професионалното обучение във въгледобивните региони и по този начин да се позволи развитието на нови производствени сектори. В много от анализирания случаи, секторите, свързани със зелената икономика, играят важна роля в прехода.

РАЗДЕЛ II. ПРОЦЕСЪТ НА ПРЕХОД ВЪВ ВЪГЛЕДОБИВНИЯ РЕГИОН ТЕРУЕЛ

Регионален преход от въглищния към нови икономически пазари

Въгледобивният регион Андора не е изключение в икономическия спад на въгледобивния сектор. През последните две десетилетия еволюцията на региона е формирана от планове и държавна помощ за смекчаване на отрицателните ефекти от въглищата и за търсене на алтернативи, както и от участието на обществото и направения прогрес в икономическия преход.

Планове и помощ в подкрепа на прехода

Една от най-сериозните пречки за оценката на ефективността на приложените политики в региона е липсата на данни за изпълнението на плана

(финален бюджет, брой проекти, брой субсидирани бизнес проекти, които са оцелели). Невъзможно е да се разбере колко пари са дадени по различните планове и програми, изпълнявани в региона Андора-Сиера де Акрос. Пречките за получаването на общата сума обществени пари, дадени през последните две десетилетия са: нецентрализирана информация, в някои случаи информацията не е класифицирана по региони и особено липсата на сътрудничество и прозрачност.

Въпреки липсата на данни, преглед на плановете и субсидиите, които са насърчавали през последните десетилетия смекчаването на регионалната безработица и обезлюдяването, показва колко многобройни и обширни трябва да са били те.

Помощта идва предимно чрез плановете за въглищата (MINER)²⁴, описани по-горе. Други начини за помощ, макар не всички специфично за този въгледобивен регион, изиграват важна роля в привличането на нови инвестиции, включително: програмата за реиндустриализация и засилване на индустриалната конкуренция Programa de Reindustrialización y Fortalecimiento de la Competitividad Industrial (REINDUS); инвестиционен фонд за Теруел Fondo de Inversión de Teruel (FITE); финансовата помощ за развитие на конкурентни индустриални дейности в Арагон Programa de Ayudas para el desarrollo competitivo de la actividad industrial en Aragón (ADIA); финансиране за местно развитие в регионите Бахо Мартин и Андора-Сиера де Акрос (LEADER) и финансовият план за Андора Plan Económico de Andorra (PEAN).

Общественото участие е значително, но не единно

През последните две десетилетия са се състояли много процеси с участието на обществото; важно е да се спомене колко решаваща е ролята на групите, подкрепящи събитието (местни групи активисти, синдикати и представители на правителството) за координацията и успеха му (в някои случаи участват над 100 души).

Тези процеси подчертават най-вече споразуменията и разногласията между хората в Андора, както и противоречията между предложенията, дадени от някои групи, за да се запази околната среда и други местни интереси. И въпреки че участниците не винаги се ангажират със „справедлив преход“ без въглища, общественото участие е положително, тъй като показва потенциала на региона Андора и населението му. Все пак е вярно, и че въпреки че в продължение на години част от населението е подкрепяло устойчивото разнообразяване на местната икономика, то така и не се осъществява. Ето защо, въпреки изтъкнатите позитивни последици, някои от процесите на обществено участие може да са изложени на риск от бъдеща летаргия.

Анализ на основните механизми за участие, приложени през последните години, показва възможността на тези механизми да улеснят етапа на обсъждане и да извеждат различни мнения и перспективи, когато се решава устойчивото бъдеще на региона. Независимо от това, процесите трябва да поставят по-голям акцент върху създаването на план за реализирането на сценарий без въглища, сценарий, с който голяма част от населението тепърва трябва да се примири.

Постепенното премахване на зависимостта от въглищната икономика

До каква степен въгледобивният регион Андора е направил икономически преход към нови дейности? През последното десетилетие и половина, въглищният сектор (включващ както добива, така и енергийните пазари) определя еволюцията на местната икономика. Въпреки това, местната икономика постепенно намалява зависимостта си от този сектор.

През последните 15 години регионалната икономика промени структурата си значително. Докато през 2000 г. въглищният добивно-енергиен сектор възлиза на 77,5% от брутна добавена стойност (БДС) на

региона и предлага 23,9% от заетостта, то през 2015 г. тези проценти са намалели съответно до 47,3% и 17,9% (Таблица 2 и Таблица 4). В същия период производствената индустрия става значително важна (от възлизаща на 2,8% от БДС достига до 17,9%, а в общата заетост от 8,1% до 14,4%), секторът на услугите също значително се развива, превръщайки се в основния сектор в заетостта (53% от общата заетост). Въпреки това, селското стопанство и строителството имат много негативно въздействие и заедно са отговорни за загубата на 600 работни места (2 пъти повече от загубените работни места във въглищния сектор).

Имайки предвид отрасловата структура на икономиката във въгледобивния регион Андора, **икономиката се е разнообразила значително през последните 15 години, компенсирайки спада в БДС на въглищния сектор.** Допълнително, ако селскостопанският и строителният сектори нямаха такъв негативен ефект, икономическото разнообразяване щеше да компенсира загубите и по отношение на заетостта. Въпреки всичко, по-обхватна стратегия за разнообразяване, вземаща предвид хранително-вкусовия и селскостопанския сектор и подпомагаща в по-голяма степен развитието на сектора на услугите, ще доведе до подобряване на нетните резултати в заетостта.

С оглед на данните, можем да кажем, че плановете за въглищата (MINER) имат положителен ефект за реиндустриализацията на областта. Въпреки някои финансирани проекти, свързани със строителството, което беше силно засегнато от дълбоката криза в сектора, започнала през 2008 г. (някои проекти не са стартирани), данните показват, че областта е привлякла индустриални инвестиции и е подобрила икономическата тежест на индустриалния сектор в региона. Под въпрос е дали плановете са послужили за подобряване квалификацията на работната сила - от ключово значение за бъдещето на региона.

Регионалната социално-икономическа ситуация днес

Гореспоменатите икономически промени се случват заедно със значителни демографски и социални структурни промени. По-надолу са споменати тези, които се смятат за най-важни, имайки предвид влиянието им върху прехода на региона към по-разнообразна и устойчива икономика.

Растящата разлика в образователното ниво на населението

Местното **образователно ниво** е ниско в сравнение с Теруел и дори по-ниско в сравнение с Арагон. 31% от населението не е завършило никакво образование, докато 44,8% са завършили основно образование. Ето защо 75,6% от населението напуска образователната система, когато завърши задължителното образование и има значителен процент без образование. 16,7% от населението завършва средно образование и само 7,7% имат висше или някакъв вид полу-висше образование (Графика 1). Разликата с цялото население на Арагон е значителна, особено за групата с висше образование (18,5%, над два пъти повече от въгледобивния регион).

Анализ на образователното ниво по възрастови групи показва, че образователната разлика за младежите в областта е все още значителна, особено на университетско ниво, или защото те остават в образователната система за по-кратък период, или защото населението с висше образование напуска региона, или заради двете.

Все по-малко жени на пазара на труда

Най-значителният аспект на регионалния пазар на труда е увеличаването на женското присъствие. **Размерът на участието на жените** (процент от трудоспособното население от женски пол, работещо или активно търсещо работа) се увеличава с почти 26% през десетилетието, през което се провежда изследването (2001-2011 г.). Въпреки намаляващата разлика, женското участие на пазара на труда е значително по-малко от това в Арагон (65,3% в сравнение с 77,1% за 2011 г.)

Недостиг на високо квалифицирана работна ръка

Групирането на професиите според висока, средна и ниска квалификация на работната позиция показва ясно, че въгледобивният регион Андора е по-малко способен да създава висококвалифицирана работна ръка. Този тип заетост представлява 20,6% от общата заетост, докато в Арагон представлява 30,4% от общата заетост. Това е изключително важно, тъй като показва трудността в задържането на висококвалифицирани млади хора в региона.

Нивото на предприемачество е все още ограничено

Нивото на предприемачество също трябва да се взема предвид, когато се анализират възможностите за промяна на производствената система. Имайки предвид броя на неземеделските бизнеси на глава на населението, можем да кажем, че нивото на предприемачеството във въгледобивния регион е изключително ниско, по-ниско от това в Теруел (6,7 бизнеса на всеки 100 жители в сравнение с 10,7 в Теруел).

Силно обезлюдяване в най-малките населени места

Целият въгледобивен регион преминава през умерено обезлюдяване през последните 30 години (2707 жители, 14,4%), провинцията и автономният регион също се обезлюдяват. Въпреки това, най-забележителният елемент на демографското развитие е силното обезлюдяване в най-малките села, в градове като Кривилен или Естеркуел нивото на обезлюдяване е около 50-60%. Въпреки че обезлюдяването не е специфично само за този регион, случва се също в много градове в Теруел, Арагон и селските части на Испания, то е допълнителен дестабилизиращ фактор.

Много възможности за работа в Андора

Анализ на разпределението на заетостта по области показва, че повечето обяви за работа са в Андора - 45% от всички възможности за заетост. Следващите две по големина области, Алкориса и Албалате дел Арзобиспо, предлагат почти 40% и Ариньо – 10,2%. Заедно тези области предлагат 91,2% от възможностите за заетост във въгледобивния регион.

Предложения за разнообразяване на икономическата дейност

Големи инвестиции и инициативи за малкия бизнес

Както беше споменато, политиките за подкрепа на въгледобивния регион Андора помагат значително за развитието на индустриалния сектор. Привличането на индустриални инвестиции е една от основните цели на програмата MINER. Този тип проекти са интересни, защото обикновено техният размер е по-голям от тези в други сектори и поради вида работа, която изискват. На теория, нужните способности са по-подобни на тези, нужни във въгледобивния сектор, отколкото тези, нужни в другите сектори. Ето защо индустриалните проекти са атрактивни, не само защото генерират по-голям брой работни места, но и защото способностите и опитът на работниците във въгледобива и енергийната индустрия съответстват на нужните способности за тези нови работни места.

Общ елемент за въгледобивните региони е липсата на малък и среден бизнес, вероятно поради модела на минната индустрия (една индустрия, подкрепяна от големи компании), и защото този модел пречи на развитието на предприемаческа култура във въгледобивните региони²⁶. И все пак, развитието на мрежа от малки и средни бизнеси е ключът към разнообразяването на икономиката.

Следователно, икономическото и социално устойчиво развитие не трябва да разчита само на индустриалните проекти, но и на хармоничното развитие на други сектори, както и на малките и средни индустрии. По-голямо развитие на хранително-вкусовата индустрия и селското стопанство, както и на сектора на услугите, ще има

положителен ефект във въгледобивния регион Андора, тъй като ще генерира по-разнообразна заетост с по-добро разпределение измежду областите.

Високият потенциал на Андора в развиващи се сектори

За да се анализира **доколко е възможно въгледобивният регион да реализира дълготрайна ре-специализация**, е нужно да се установи регионалният потенциал в т. нар. **сектори с висок потенциал**²⁷, тъй като те ще генерират повечето от заетостта през следващите десетилетия. Икономиката на тези сектори включва икономически дейности, базирани на нови продукти, услуги, технологии и идеи, които са в начален етап на развитие; те също се характеризират с бъдеща максимална скорост на развитие и брой на потенциалните пазари²⁸, включвайки: креативната индустрия, еко индустрията, туризъм, морска индустрия, мобилни услуги, транспортна индустрия и персонализирана медицина.

Анализът на текущата ситуация на въгледобивния регион и структурните фактори, които обуславят икономиката му, показва, че местните работници са в неравностойно положение на пазарите на труда, в които се търсят високо или много висококвалифицирани работници, и които зависят от информационни и комуникационни технологии. От друга страна, възможностите в еко индустрията или туристическата индустрията са по-обещаващи. По-задълбочен анализ позволява да се изтъкнат дейностите в двата сектора, които на първо място имат потенциал в региона, като възобновяемата енергия, устойчивото земеделие, контрол на отпадъците, туризъм или развлекателни услуги.

Освен това, добре е да се **вземе предвид дали населението в региона има предпочитания относно дейностите** в еко индустрията или туризма. Анализ на мненията и предложенията, дадени по време на различни граждански участия през последните десетилетия, показва, че няма дейност, която да е категорично отказана, но развлекателната индустрия (туризъм, култура и развлечения) е по-предпочитана.

Насоки за завършване на прехода към разнообразна икономика без въглища

Анализът установява три насоки за икономическо разнообразяване, които не са пълноценно проучени, имат потенциал и са приети от населението. Плюс това, както вече беше споменато, те имат допълнително преимущество, заради начина, по който допълват индустриалните проекти.

Хранително-вкусовият сектор и селското стопанство

Както видяхме, през последните десетилетия доминиращият регионален сектор губи значението си в регионалната БДС и губи работни места. Спадът в неполивното земеделие и традиционното животновъдство не е компенсирано от развитието на нови нетрадиционни продукти.

Качествено селско стопанство, агроекология, малки и средни преработващи бизнеси за свързани продукти (люспи от житни растения, брашно, бадемове вторични продукти, петролни вторични продукти) са някои от предложенията, които са дадени по време на гражданското участие и са предпочитани от населението в региона.

Трансформацията на хранително-вкусовия сектор и селското стопанство трябва да получи развойна и научна подкрепа, за да развие нови култури и нови начини устойчиво да експлоатира традиционните култури (зърнени култури, маслинови дръвчета, бадемове дръвчета, екстензивно отглеждане на овце). Към това би било полезно да се подпишат споразумения с различни обществени или частни национални научни или технологични организации и да се използва обществена земя за експериментални проучвания²⁹.

Туризъм

През последните години, условията са се подобрили, за да подкрепят развитието на туризма в региона, като основните причини за това са: по-широко разнообразие на услуги, особено в Андора; няколко организации са развили стратегии за активна подкрепа на сектора и промотирането на

историческите ресурси (Търговско-промишлена палата, ADIBAMA и бизнес асоциации); и инфраструктурата, построена по MINER планове, част от която свързана със социалното здраве, които могат да станат източник на заетост и да задвижат сектора.

Въпреки това, в региона все още липсва организиран туризъм и способност да се достигнат регионалните и националните пазари. Предлагането е недостатъчно, както откъм брой бизнеси, така и откъм разнообразие на туристическите услуги, особено в т. нар. допълнителни дейности.

В момента е нужен генерален план за организиране на туристическия характер и предлагането, който да помогне за артикулирането на дейностите, които ще се развият от сектора. Генералният план трябва да включва и:

- Засилване на развитието на специфични стоки и услуги, свързани с туризма;
- Подкрепа за предприемаческите инициативи за укрепване на културното наследство;
- Генериране на предприемачески инициативи, признати национално и международно;
- Подобряване на потенциала на сектора в региона, за да се насърчат предприемачеството и инвестициите;
- Подобряване на маркетинговите канали и изграждане на структури, които да се използват за всички комерсиални дейности.

Възобновяема енергия

Много други области, които са сменили своята основаваща се на въглищата икономика с алтернативни икономически активности, са се ориентирали към специализация във възобновяемата енергия.

Ако въгледобивният регион Андора обмисля този вариант, има няколко фактора, които биха работили в негова полза: специализация в енергийния сектор, вече съществуваща инфраструктура, електропреносна мрежа и енергийни ресурси като

вятър и слънчева енергия и в по-малка степен, биомаса³⁰. Допълнително, двете най-големи индустрии в областта, които управляват въгледобива, имат интереси в сектора на възобновяемата енергия.

Скорошно предложение³¹ се занимава с възможността за инсталиране на вятърна енергия в областта от порядъка на 1000 MW. Други заинтересовани страни също изтъкват възможността за малки инсталации на биомаса за отопление, винаги според критерии за устойчивост³², които ще подобрят състоянието и защитата на планините. По същия начин има потенциал за фотоволтични инсталации, имайки предвид недостига на соларна енергия в Испания, особено за собствено ползване..

Други насоки за дейности с добри перспективи

В допълнение на вече дадените насоки, има още добри перспективи за развитие на специфични индустриални дейности във въгледобивния регион. Има няколко фактора, заради които тази област може да има конкурентно предимство. Първо е индустриалното минало на региона и квалификацията на човешкия ресурс. Второ, регионът има достатъчно индустриална земя, голям процент от нея е наличен, благодарение на MINER плановете; както и транспортна инфраструктура за разпространение на стоки по път или релси, включително възможност за достъп до пристанището на Тарагона. И последно, проектите, които ще се изпълняват в региона са с необходимите качества за получаване на значително финансиране.

В региона има и десетки затворени минни райони, чакащи да бъдат екологично рекултивирани. Премахването на замърсяването и възстановяването на земята за алтернативна употреба, което трябва да се направи във всички въгледобивни региони, е друг начин за специализация на местния бизнес.

Взетите поуки по време на прехода във въгледобивния регион Андора

Преход, затруднен от нежеланието да се приеме сценария за бъдеще без въглища

Икономиката на региона вече е преминала през важна структурна промяна, която компенсира постепенното намаляване на влиянието на въгледобивния сектор за БДС чрез по-голям индустриален напредък и дори по-голямо развитие на сектора на услугите. Въпреки това, три години преди края на субсидиите за въгледобива (2015 г.), почти 48% от регионалната БДС все още зависи от въгледобива и ТЕЦ-а, който използва въглища, за да генерира енергия. Следователно икономическият преход не е достатъчно бърз и не е завършен.

Анализът на действията на жителите и политиците и достигнатите резултати показва, **че провалът в приемането на сценарий без въглища значително е попречил на преходния процес към икономика, базирана на алтернативни икономически активности.**

По-малко въглища в енергийния микс са нужни не само по екологични причини, но и поради технологични и финансови причини. Еволюцията на цената на въглищата на международния пазар и скорошната поява на възобновяема енергия, носеща енергийни източници с изключително ниски допълнителни разходи, създават много сложно бъдеще за местните въглища. Допълнително, транспонирането на екологичните регулациите и скорошните споразумения за спиране на климатичните промени само ускоряват нещата. Все пак различни групи, включително различни нива на администрацията и социални заинтересовани страни, подлагат под въпрос надеждността на споменатия сценарий и очертават различни алтернативи за отлагане или избягване на разпада на въгледобивния сектор. Стратегията на отричане само прави нещата по-лоши за икономическия преход, нужен в региона Андора:

- Пречи на реалистичната оценка на ситуацията и крайните срокове;
- Няма участие или единодушно ангажиране на всички участници в този неизбежен преход;
- Не се създават средносрочни и дългосрочни цели, базирани на конкурентоспособността и устойчивостта на местната икономика или развитие на стратегии за достигането им.
- Отлагане на търсенето на икономически алтернативи и прекъсване на нужните действия (особено задържането на квалифицираните младежи, професионална квалификация и предприемачески дух или въвеждането на научноизследователска и развойна дейност);
- Общественото участие е по-малко ефективно, тъй като жителите нямат ясна стратегия за действие;
- Не са дефинирани средносрочни/дългосрочни цели, нито са развити стратегии за обществени и частни инвестиции.

Нуждата за планиране на прехода към икономика без въглища

Международните примери за успешен преход в региони или области, силно зависещи от въглищната индустрия, наблягат на важността на наличието на достатъчно времетрае за планиране на прехода³³. Преходите отнемат много време, защото успехът им зависи много от структурни промени. А плановете за смяна на структурата трябва да се фокусират около Преходния план, стратегически, глобален и интегриран инструмент.

Преходът във въгледобивния регион Андора вероятно щеше да е в по-напреднал етап, ако Преходният план беше обсъден и съгласуван, а различните действия и ресурси, обединени под една стратегия за развитие на потенциала на региона в сценарий без въглища. Все пак в момента има голям брой инфраструктура, построена с минно финансиране, голямо социално движение и много действия, подкрепящи местното развитие, което може да бъде обединено и интегрирано под този инструмент.

Преходният план трябва да бъде воден от организация с глобален поглед за това как плановете влияят на областта, със способността за диалог с национални фигури и способна да мобилизира и разпределя обществени средства и различни пътища за финансиране. Планът трябва да включва поне следното:

1. Анализ на последствията от изоставяне на въглищата, който включва точна оценка за това каква част от местната икономика и заетост зависят от този сектор. Анализът трябва да определи количествено пряката заетост (в добивните и енергийните дейности), непряката заетост (активности, които са част от въгледобивната верига) и индуцираната заетост (тя зависи от генерирания приход пряко или непряко от въглища). Важно е този анализ да предоставя изключително детайлна информация за това къде последствията ще бъдат усетени географски и от какви групи от населението. Освен това е нужно да се предостави подробен анализ на нужните умения, които имат работниците, които потенциално могат да останат без работа, за да се намерят подходящи професии за тях.

2. Анализ на местната икономика и идентификация на потенциала ѝ. Въпреки че въгледобивните региони споделят много ключови елементи, имайки предвид общото им минало, всеки регионален потенциал е различен, тъй като се определя не само от вътрешни ресурси, но и от географско местоположение и социално-икономическо минало. Следователно един адекватен анализ за потенциала на всеки въгледобивен регион ще помогне да се начертаят стратегическите линии, по които да се фокусират ресурси и дейности.

3. Планиране на социалната защита на работниците и информационните канали, които да им помогнат да организират предварително новия етап от живота си или да им дадат нова посока в професионален план.

4. Социален диалог и участие на всеки местен деец, за да се преодолее съпротивлението за промяна; превръщане на социалните дейци в агенти на промяната, проактивно облекчаващи прехода.

5. Програми за квалификация и развитие за засегнатите работници, за да се улесни тяхното преместване в сектори, които изискват способности и опит, подобни на техните.

6. Политиките и източниците на финансиране да подкрепят и ускорят прехода.

7. Добра административна координация за подкрепа на взаимодействието и избягване на противоречащи си цели на различни действия, проведени в областта; пряка или непряка намеса от до шест административни нива (европейско, национално, регионално, провинциално, окръжно и местно)

Исканията на „Грийнпийс“

Едно отговорно правителство, което признава нуждата за борба с климатичните промени, загрижено е за здравословните проблеми и гарантира справедлива и устойчива заетост трябва:

- Да посочи справедлив план за преход от въглища към устойчива заетост, който включва:

- Постепенно закриване на всички въглищни топлоелектрически централи в Испания до 2025 г.;
- Постепенно намаляване на употребата на въглища във всички сектори;
- Спиране на местния въгледобив и вноса на въглища;
- Справедлив преход към нови устойчиви производствени дейности за служителите във въглищния сектор и за тези области, чиито икономики силно зависят от този сектор.

- Да прекрати финансирането на замърсяваща и неефективна енергия, включително обществено подпомагане на електрическите компании при инвестиране в околната среда, тъй като този механизъм се обуславя от използването на изкопаеми горива.

- Държавните споразумения не трябва да насърчават употребата на въглища чрез даване на субсидии, които позволяват на големите енергийни компании (които получават милиарди евро) да продължават да горят изкопаеми горива, тъй като това би нарушило международните климатични споразумения и Европейската политика за държавните помощи.

- Без повече помощи за централите под формата на плащания за разполагаемост. Информацията за плащанията, вече разпределени към всяка инсталация, трябва да са прозрачни и лесно достъпни. Въпреки че, както се твърди, единствената цел на тези механизми е да гарантира снабдяването с електричество и въпреки излишъка на електроенергия, инсталирана в Испания, на ТЕЦ-овете, ползващи въглища, се дават милиарди и по

този начин се насърчава мръсна, замърсяваща и ненужна енергия.

- Да се създаде дългосрочен план, за да се снабди общото крайно потребление на 100% с възобновяема енергия до 2050 г. и да се преполови поне крайното потребление в сравнение с потреблението преди кризата.

- Да се подобрят прозрачността и държавният контрол над средствата за преходите във въгледобивните региони. Важно е те да са не само правилно одитирани, но и информацията за тяхното усвояване (начален и финален бюджет, брой финансирани проекти, дадени субсидии, брой на провалените проекти) да е обществено достояние.

- Да се анализира преходът на испанските въгледобивни региони, за да се оцени доколко местните икономики са намалили своята зависимост от въглищата и доколко финансирането по програмата MINER е допринесло за това.

- Да се включат регионалните агенции за развитие в ръководството и координирането на всички нива в администрацията, за да се планира краткосрочен и дългосрочен контролиран преход, който включва:

- Анализ на социално-икономическия ефект от отказа от въглища;

- Анализ на местните икономики и идентифициране на потенциала им;

- Социален диалог и въвличане на заинтересовани страни от общността;

- Програми за квалификация и развитие;

- Политиките и източниците на финансиране да подкрепят и ускорят прехода.

Източници:

- 1 El impacto del cambio climático en la economía. February 2016. The Economy Journal.
- 2 Air Pollution Deaths Cost Global Economy US\$225 Billion. World Bank. September 2016 <http://www.bancomundial.org/es/news/press-release/2016/09/08/air-pollution-deaths-cost-global-economy-225-billion>
- 3 REE. Spanish Electricity System 2015 Report. 2016 <http://www.ree.es/en/statistical-data-of-spanish-electrical-system/annual-report/spanish-electricity-system-2015>
- 4 BP Statistical Review of World Energy. 2016
- 5 <http://www.observatoriosostenibilidad.com/>
- 6 CAN, HEAL, sandbag,WWF, 2016. Europe’s dark cloud. How coal-Burning countries are making their neighbours sick.
- 7 ISTAS for Greenpeace, 2016. “La minera del carbón en España y experiencias internacionales de transición justa”
- 8 Abay analista económicos y sociales for Greenpeace, 2016. “El proceso de transición en la cuenca minera de teruel”
- 9 Communication from the European Commission dated May 27th 2016 on aid granted to close coal mines in Spain “Ayuda estatal SA.34332 (2012/NN) - España - Ayudas destinadas a facilitar el cierre de minas de carbón en España”.
- 10 ‘Plan de Cierre de la minería del carbón 2011-2018’ approved by the European Commission on 05/27/2016. http://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/244102/244102_1780172_277_2.pdf
- 11 For more information on SAMCA go to: <http://www.samca.es/en>
- 12 For example, according to the 2015 annual report of the Observatorio del Mercado de Trabajo published by the Government of Aragon, 44 of the employment contracts signed in 2015 in Aragon, in the anthracite, coal, and lignite extracting sector (CNAE 05), 43 correspond to males and 1 to females.
- 13 Taylor Robert (2015) A Review of Industrial Restructuring in the Ruhr Valley and Relevant Points for China. Institute for Industrial Productivity
- 14 For more information on the negotiations go to: <http://www.ilo.org/ilc/ILCSessions/102/on-the-agenda/green-jobs/lang-es/index.htm>
- 15 Policy guidelines for a just transition towards environmentally sustainable economies and societies for all
- 16 Decision of the 21st Conference of Parties (COP21) on the Adoption of the Paris Agreement states Taking into account the imperatives of a just transition of the workforce and the creation of decent work and quality jobs in accordance with nationally defined development priorities See Annex, page 21 <https://unfccc.int/resource/docs/2015/cop21/eng/109r01.pdf>
- 17 A Loos-en-Gohelle, la transition verte au pays des gueules noires. Le Monde. July 2015
- 18 The End of Coal: Ontario’s coal phase-out. IISD Report. June 2015
- 19 La rehabilitación ambiental de As Pontes. ENDESA. Undated
- 20 Reactivando las regiones mineras de Europa. RECORE Programme. 2006
- 21 Erica Peterson. In Germany, A City Moves Away From Coal. WFPL. 2015
- 22 ICLEI case studies. Bottrop, Germany. March 2014
- 23 Ecodes. Revista EsPosible. May 2013
- 24 ISTAS for Greenpeace, 2016. “La minera del carbón en España y experiencias internacionales de transición justa”
- 25 Agricultural companies are not included not because they lack interest, but because of statistical limitations as the source used (DIRCE) does not compile information on this sector.
- 26 ACOM España (2007): Reactivando las regiones mineras de Europa. Guía de buenas prácticas, RECORE Programme - “Regenerating Europe’s Coalfield Regions”
- 27 Monfardini, E. (Dir) (2012): “Emerging industries”: report on the methodology for their classification and on the most active, significant and relevant new emerging industrial sector” European Cluster Observatory, Luxemburg
- 28 Monfardini, E. (Dir) (2012): “Emerging industries”: report on the methodology for their classification and on the most active, significant and relevant new emerging industrial sector” European Cluster Observatory, Luxemburg
- 29 Along this line, there is a specific proposal to regenerate land damaged by mining activities as included in Ibáñez, V. (2016): “Recuperación y puesta en valor de los terrenos afectados por la actividad minera en la comarca Andorra-Sierra de Arcos”, Mimeo.
- 30 Greenpeace (2005): Renewables 2050: A Report on the Potential of Renewable Energies in Peninsular Spain <http://www.greenpeace.org/espana/es/reports/renewables-2050-a-report-on-t/>
- 31 Fernando Ferrando, ¿Es el carbón el futuro?. El Herald, 08/11/2016.
- 32 Pitfalls and potentials – The role of bioenergy in the EU climate and energy policy post 2020: NGO recommendations http://wwf.panda.org/wwf_news/?245290/Pitfalls-and-potentials---The-role-of-bioenergy-in-the-EU-climate-and-energy-policy-post-2020-NGO-recommendations-post-2020-de-la-Unión-Europea.Recomendaciones-de-las-ONG.-http://www.birdlife.org/sites/default/files/oportunidades-riesgos-bioenergia-2016-web.pdf
- 33 Coal Action Network Aotearoa (CANA).(2015); E3G (2016);

GREENPEACE

„Грийнпийс“ е независима глобална организация, която работи за промяна на нагласите и поведението, с цел защита и опазване на околната среда и подкрепа на мира.

„Грийнпийс“ имат 3 милиона поддръжници, офиси в над 40 страни и не приема дарения от правителства, Европейския съюз, бизнеси и политически партии.

Докладът е публикуван през ноември 2016 г. от „Грийнпийс“ Испания.

Превод: Мирослава Илиева, Найден Върбанов

За повече информация:

www.greenpeace.bg

www.greenpeace.org

Twitter: @gpbulgaria

Facebook: Грийнпийс България